

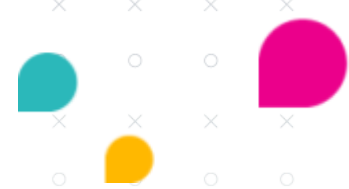

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING WOORDEN 2

Inleiding	2
Doelgroep	2
Rubriekenoverzicht	3
De rubrieken toegelicht	8
Structuur binnen de rubrieken	8
Achtergrondinformatie	9
Uitgangspunten van Woorden 2	9
Corpus	9
Woordenlijst	10

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels, Duits, Frans en Spaans adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefengedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

Numo kan teruggrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten rondom rekenen, debatteren en literatuur.

Doelgroep

Woorden 2 is gemaakt voor beginnende taalleerders in het basisonderwijs en de basiseducatie en voor leerlingen in het voortgezet onderwijs met een achterstand op het gebied van woordkennis. Belangrijkste doel van de module is het aanleren van woorden; er wordt echter ook veel aandacht besteed aan het leren herkennen en afleiden van woordbetekenissen uit de context.

Woorden 2 is bedoeld voor leerlingen die het Nederlands al enigszins beheersen. In Woorden 2 zijn ruim 600 – vaak wat langere - inhoudswoorden en uitdrukkingen gebruikt, bijvoorbeeld: je hoofd er niet bij hebben, achternacht, krokodil, bumper, automonteur, verliefd. Naast Woorden 2 bestaan ook de modules Woorden 1 en Woorden 3. In de drie modules Woorden 1, 2 en 3 worden in totaal zo'n 2000 verschillende Nederlandse woorden behandeld. Welke moedertaal de leerling spreekt, is voor het gebruik van de module niet van belang. De modules bevatten veel plaatjes en foto's (ruim 1600) en de eerste oefeningen van elk onderwerp zijn ook voorzien van geluid (ruim 2800 geluidsbestanden). Daardoor zijn delen van de modules ook geschikt voor deelnemers die nog vrijwel geen Nederlands kennen. De modules zijn naast elke lesmethode te gebruiken. Leerlingen hoeven geen specifieke voorkennis te hebben.

Aan het eind van deze handleiding is een woordenlijst opgenomen van alle woorden die in de module Woorden 2 aan de orde komen.

Rubriekenoverzicht

NB: oefeningen met * zijn voorzien van geluid en daardoor ook geschikt voor leerlingen die nog niet (goed) kunnen lezen.

Rubriek	Oefening	Type/Opgaven	Oefendoel: Ik kan...
Sprongtoetsen	1. Toets A, B, C, D 2. Toets E, F, G, H 3. Toets A t/m H	Meerkeuze Meerkeuze Meerkeuze	
A Lichaamsdelen	1 Lichaamsdelen herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het lichaamsdeel, zoals de kaak en de heup.
	2 Lidwina (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje van een lichaamsdeel hoort.
	3 Het gezicht van Sonja (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje hoort (thema gezicht).
	4 Uitdrukkingen met hoofd en hand	Koppels	herkennen wat de betekenis is van een uitdrukking (thema hoofd en hand), zoals hij is niet goed bij zijn hoofd.
	5 Uitdrukkingen over lichaamsdelen	Koppels	herkennen wat de betekenis is van een uitdrukking (thema lichaamsdelen), zoals hij is niet goed bij zijn hoofd.
	6 Het uiterlijk	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema lichaam).
	7 Tekst - De inbreker	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema lichaam).
	8 Lichaamsdelen (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema lichaamsdelen), zoals de knie en de oksel.
B Betrekkingen	1 Wie is wie?	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema familie), zoals de vader en de opa.
	2 De familie Weslo	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een familie gaan.
	3 Wie horen bij elkaar?	Koppelpuzzel	woorden koppelen (thema familie en relaties), zoals vriend-vriendin.
	4 Familierelaties	Koppels	herkennen wat het juiste woord is voor een omschreven persoon (thema familie-relaties).

	5 Dezelfde betekenis	Koppelpuzzel	woorden koppelen (thema familie en relaties), zoals de kinderen - het kroost.
	6 Uitdrukkingen over relaties	Koppels	herkennen wat de betekenis is van een uitdrukking (thema relaties), zoals kinderen die vragen die worden overgeslagen.
	7 Vriendinnen	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema relaties).
	8 Tekst - Verliefd	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema relaties).
	9 Woorden voor relaties (*)	Meerkeuze	herkennen wat het juiste woord is voor een omschreven persoon (thema familie-relaties).
C Dieren	1 Dieren herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het dier, zoals de dolfijn en de tijger.
	2 Welk dier is dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welk dier bij het plaatje hoort, zoals de dolfijn en de tijger.
	3 Wilde dieren (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk dier bij het plaatje hoort, zoals de dolfijn en de tijger.
	4 Andere dieren (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk dier bij het plaatje hoort, zoals de dolfijn en de tijger.
	5 Wat hoort bij elkaar?	Koppelpuzzel	dieren en omschrijvingen koppelen, zoals het veulen - het jong van het paard.
	6 Soorten dieren	Koppels	herkennen wat een ander woord is voor een omschrijving (thema dieren), zoals vee dat melk geeft is melkvee.
	7 De jacht	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema dieren).
	8 Tekst - de jonge tijger	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema dieren).
	9 Vragen over dieren (*)	Meerkeuze	herkennen wat het dier is dat bij de omschrijving past, zoals het jong van de koe is - het kalf.
D Voorwerpen	1 Dingen herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het voorwerp, zoals de gieter en de rasp.
	2 Wat zie je hier? (*)	Meerkeuze	herkennen welk voorwerp bij het plaatje hoort, zoals de gieter en de rasp.
	3 Dingen aanwijzen (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij het voorwerp, zoals het vergiet.

	4 Soorten dingen	Koppelpuzzel	herkennen hoe je bepaalde voorwerpen noemt, zoals de hamer en de schroevendraaier noem je gereedschap.
	5 Wat doe je ermee?	Koppels	herkennen wat je met een voorwerp doet.
	6 Onhandig	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema voorwerpen).
	7 Tekst - Arm en rijk	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema voorwerpen).
	8 Vragen over dingen (*)	Meerkeuze	herkennen welk voorwerp bij het plaatje hoort, zoals de box en de magnetron.
E Transport	1 Vervoer herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het gesproken woord (thema vervoer), zoals het vliegtuig en de raket.
	2 Welk vervoermiddel is dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema vervoer), zoals het vliegtuig en de raket.
	3 De auto (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema auto), zoals het dak en de uitlaat.
	4 De motor (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema de motor), zoals de koplamp.
	5 Wat kun je ermee?	Koppelpuzzel	zinsdelen koppelen (thema vervoer), zoals met een boot - varen.
	6 Land of water	Rijen	aangeven of een vervoermiddel op het land of in het water hoort.
	7 De vakantie	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema vervoer).
	8 Tekst - wielen	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema vervoer).
	9 Vragen over vervoer (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema vervoer), zoals het vliegtuig en de raket.
F Beroepen	1 Beroepen herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het beroep, zoals de dokter en de timmerman.
	2 Welk beroep is dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welk beroep bij het plaatje hoort, zoals de dokter en de timmerman.
	3 Beroepen verklaren (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk beroep bij het plaatje hoort, zoals de dokter en de timmerman.

	4 Beroepen aanwijzen (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij het beroep, zoals de dokter en de timmerman.
	5 Beroep en omschrijving	Koppelpuzzel	een beroep koppelen met wat die persoon doet.
	6 Wat wil je worden?	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema beroepen).
	7 Tekst - beroepen tekenen	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema beroepen).
	8 Vragen over beroepen (*)	Meerkeuze	herkennen welk beroep bij het plaatje hoort, zoals de dokter en de timmerman.
G Begrippen	1 Begrippen herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het gesproken woord (thema begrippen en kenmerken), zoals dun en kapot.
	2 Welk begrip is dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welk begrip of kenmerk bij het plaatje hoort, zoals dun en gevaarlijk.
	3 Begrippen aanwijzen (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk begrip of kenmerk bij het plaatje hoort, zoals dun en rond.
	4 Tegengestelde begrippen	Koppelpuzzel	tegengestelde begrippen of kenmerken koppelen, zoals hoog en laag.
	5 Woord en omschrijving	Koppels	herkennen welk begrip hoort bij een omschrijving.
	6 De boomhut	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema begrippen en kenmerken).
	7 Tekst - het clubhuis	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema begrippen en kenmerken).
	8 Vragen over begrippen (*)	Meerkeuze	herkennen welk begrip of kenmerk in de zin past.
H Gevoelens	1 Eigenschap en gevoel herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij de eigenschap, het gevoel of de emotie, zoals geschrokken en sterk.
	2 Wat is hij of zij? (*)	Meerkeuze	herkennen welke eigenschap, gevoel of emotie bij het plaatje hoort, zoals geschrokken en sterk.
	3 Gevoelswoord aanwijzen (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk gevoel bij het plaatje hoort, zoals blij en verdrietig.

4	Wat voelen zij? (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij het gevoel, zoals blij en verdrietig.
5	Tegenstellingen	Koppelpuzzel	tegengestelde eigenschappen, gevoelens of emoties koppelen, zoals boos en vriendelijk.
6	Een ander woord	Koppels	herkennen welke eigenschap, gevoel of emotie hetzelfde betekent.
7	Verliefd zijn	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema eigenschappen, gevoelens en emoties).
8	Tekst - beste Anna	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema eigenschappen, gevoelens en emoties).
9	Eigenschappen en gevoelens (*)	Meerkeuze	herkennen welke eigenschap, gevoel of emotie bij het plaatje hoort, zoals boos en vriendelijk.

De rubrieken toegelicht

De module bevat inhoudelijke rubrieken, afgeleid van veel voorkomende thema's in lesmateriaal voor tweede-taalleerders en naar thema's van nieuwsberichten. De module bevat de volgende rubrieken:

- lichaamsdelen
- betrekkingen
- dieren
- voorwerpen
- transport
- beroepen
- begrippen
- gevoelens

Structuur binnen de rubrieken

Een didactische basisregel is dat het leren van woorden nooit in één keer gebeurt (Verhallen & Verhallen, 1994). Op de eerste plaats moet kennisgemaakt worden met de betekenis van nieuwe woorden (semantiseren). Dat kan gebeuren door de betekenis van die woorden uit te leggen. In Numo is echter gekozen voor een meer actieve kennismaking. De leerlingen zien plaatjes en moeten zelf uitvinden welk woord bij elk plaatje hoort. Vervolgens moet voldoende geoefend worden om ervoor te zorgen dat zij die betekenis ook onthouden (consolideren). Ten slotte moet ook nagegaan worden of zij de betekenissen werkelijk kennen (controleren). De thema's van Woorden 1-2-3 zijn opgebouwd volgens deze drieslag van semantiseren, consolideren en controleren.

Het uitleggen van de betekenis van woorden gebeurt binnen elke rubriek/ elk thema dus altijd in de eerste paar oefeningen. Daarbij wordt altijd gebruik gemaakt van plaatjes en geluid. Dan volgen enkele oefeningen met verschillende oefenvormen waarin de leerlingen de themawoorden herhalen en er iets mee dóen. Deze oefeningen zijn gericht op het consolideren van de aangeleerde woorden. Veel woorden komen ook terug in een gatentekst en in een gewone tekst met vragen. Bij deze laatste oefening gaat het om begrijpend lezen. Door de tekstoefeningen leert de leerling ook gebruik te maken van de context voor het afleiden van betekenissen. De laatste oefening van elk thema bevat altijd de belangrijkste woorden van de rubriek. De leerling kan met deze oefening controleren of de leerling de themawoorden voldoende beheerst. De vragen van deze controle-oefening lijken vaak op die van de diagnostische toets.

Achtergrondinformatie

Uitgangspunten van Woorden 2

Woordenschatverwerving is zonder meer het belangrijkste onderdeel van het leren van een taal. Een taalverwerver moet zich op vier verschillende niveaus bekwamen:

- De klanken en de letters;
- De woordkennis;
- Het zinsniveau (grammatica);
- Het tekstniveau.

Woordkennis vormt de spil van deze reeks: klanken en letters worden gecombineerd tot woorden; woorden worden op hun beurt gecombineerd tot zinnen, en zinnen tot teksten. Bij het overdragen en begrijpen van teksten zijn woorden essentieel. De meeste methodes voor het onderwijzen van Nederlands als tweede taal zijn gestructureerd rond een grammaticale basis, toch speelt grammatica bij het leren van een tweede taal slechts een ondergeschikte rol.

Nederlandse kinderen die instromen in het basisonderwijs, kennen meestal al zo'n 2000 à 3000 woorden (Verhallen & Verhallen, 1994). Dat geldt niet voor allochtone kinderen. Hun aanvankelijke achterstand op dit gebied wordt tijdens de schoolloopbaan nog groter, ténzij de school veel prioriteit geeft aan het vocabulaire onderwijs.

Anderstalige leerlingen moeten op school een taal leren, terwijl ze tegelijkertijd via die taal toegang moeten krijgen tot de kennis die wordt onderwezen. Te weinig aandacht voor woordverwerving betekent daardoor ook een oplopende achterstand bij de andere vakken en vakonderdelen. Woorden 1-2-3 kan een bijdrage leveren aan het inlopen van de achterstand die anderstalige leerlingen op het gebied van de woordkennis hebben.

Corpus

In eerste instantie is bij de vaststelling van het corpus voor de oefenbestanden uitgegaan van de lijst van de 1200 meest gebruikte Nederlandse woorden (Uit den Boogaart, 1975). Een flink deel van deze woorden hoeft niet te worden aangeleerd omdat ze zelfs bij beginnende taalleerders al bekend zijn (de, niet, goed, mooi). Het zijn bovendien vaak functiewoorden die niet bij een bepaald thema zijn onder te brengen. In Woorden 1-2-3 zijn anderzijds ook veel woorden opgenomen die niet in de lijst staan. De selectie is ontstaan vanuit de gekozen thema's.

Moeilijkheid van woorden is niet voor iedereen gelijk. Toch moest een indeling gemaakt worden in drie niveaus. Eén van de factoren die daarbij heeft meegewogen is het al dan niet vaak voorkomen van een woord (de frequentielijst van Uit den Boogaart). Verder is ervan uitgegaan dat woorden moeilijker worden naarmate ze: abstracter zijn; formeler zijn; langer zijn; vervoegd of verbogen zijn; samengesteld zijn; figuurlijk gebruikt zijn; onderdeel van een (idiomatische) uitdrukking zijn; horen in een bepaald (sociaal) register en als ze gaan over dingen die verder weg liggen. Bij de indeling van Woorden 1-2-3 in drie niveaus is met deze aspecten rekening gehouden. Waar deel 1 vooral uit concrete, korte, alledaagse, hoogfrequente woorden bestaat, komen in deel 3 veel langere, meer abstracte, lager frequente en specifieke woorden voor. Bij de drie modules van Woorden 1-2-3 is dus sprake van een oplopende moeilijkheidsgraad. Binnen elke module is bovendien sprake van een cumulatieve opbouw. Woorden die in eerdere lessen behandeld zijn, worden verderop bekend verondersteld.

Woordenlijst

De ruim 600 inhoudswoorden die in de module Woorden 2 aan de orde komen zijn hieronder opgesomd in alfabetische volgorde. Daarnaast worden in de oefeningen verschillende functiewoorden aangeleerd en leert men ook de betekenis van nieuwe woorden uit de context afleiden.

aanhangwagen - aansteken - aansteker - aap - aardig - achter - achterlicht - achterlicht - achterruit - afgelopen - afmaken - afsluiten - alles - angstig - arm - auto - automonteur - baas - bakken - bakker - balen - band - bang - baren - bedriegen - bedroefd - beetje - begroeten - behanger - beheersen - beker - belangrijk - beminnen - beneden - beroep - bescheiden - bestek - bestelwagen - beter - bezig - bezoek - blij - blond - blussen - boer - bok - boodschappen - boos - boot - bord - borst - boven - bovenlip - box - brand - brandweer - brandweerman - brandweerwagen - breed - breken - broek - broer - brommer - brood - bruiloft - bruin - brul - buik - bumper - bureau - burenen - buurjongen - buurmeisje - buurt - caissière - camper - caravan - chauffeur - chimpansee - chirurg - collega - dag - dak - danseres - dapper - deftig - dicht - dichtbij - dief - diep - dijbeen - dik - ding - dochter - doden - dokter - dolfin - donker - donker - dood - doodstil - drankje - driewieler - drogen - druk - duidelijk - duif - duiken - duim - duizendpoot - dun - dwepen - echt - echtgenoot - echtgenote - eekhoorn - eend - eenzaam - elektricien - elkaar - elleboog - eng - enkel - enthousiast - ernstig - Europa - even - familie - fiets - fietsen - fles - flesopener - flitsend - fotograaf - fout - gaaf - gaan - gebak - gebeuren - geboren - gebruiken - gedood - geit - gek - geluid - gemak - gemakkelijk - gemeen - gepakt - gepest - gereedschap - gesprek - getrouwd - gevaar - gevaarlijk - geven - gevoel - gewoon - gezicht - gezin - gezond - gieter - giraf - gisteren - gloeilamp - gorilla - graag - griezelig - grond - groot - grootmoeder - grootouders - grootvader - haak - haan - haardroger - haas - hamer - hand - handig - handpalm - hapje - heel - helikopter - hert - heup - hijskraan - hoek - hond - honing - hoofd - hoog - houden - hout - huid - huidfark - huis - huisdier - huiskamer - hulp - huwen - iedereen - iemand - iets - ijsbeer - ijsje - ijverig - ingewikkeld - inroepen - interessant - jaar - jachthond - jagen - jager - jaloers - jeep - jong - jongen - jongeren - jukbeen - kaak - kajuitboot - kalf - kameel - kampvuur - kano - kant - kantoor - kapot - kapper - kapsel - kat - kelner - kennis - kennismaken - keuken - keukenhulpjes - keurig - kijken - kikker - kin - kind - kip - kleding - kledingstukken - klein - kleinkinderen - klerenhanger - kleur - knap - knie - knijper - koe - koekenpan - koelkast - koffer - komen - kopje - koplamp - kort - kraan - krap - krokodil - krom - kroost - kruis - kuiken - kuit - kunnen